

MUSIIKIN PERUSTEIDEN OPETUSSUUNNITELMA

Opiskelu ja työmuodot

Musiikin hahmottamista opiskellaan musiikin perusteiden tunneilla ryhmäopetuksessa. Musiikin perusteiden opiskelu tukee soiton- ja laulunopiskelua vahvistamalla musiikin lukutaitoa ja rakenteiden hahmottamista. Musiikin perusteet harjaannuttavat oppilasta laajalaaiseen musiikin hahmottamiseen ja antavat työkaluja luovaan tuottamiseen.

Opetuksessa pyritään vuorovaikutukseen instrumentti- ja yhteismusisointitaitojen opintojen kanssa. Soittotunneilla tutuksi tulleita asioita avataan, syvennetään ja harjoitellaan musiikin perusteiden opinnoissa. Elävä musiikki ja musisointi sekä tekemällä oppiminen ovat osa opetusta, jonka myötä löydetään yhteys musiikillisen käsitteistön ja soittamisen välillä. Tunneilla voidaan toteuttaa erilaisia kokeiluja ja projekteja. Opintokokonaisuuksiin sisältyvien tietojen ja taitojen vahvistaminen perustuu monipuolisiin esimerkkeihin ja työtapoihin, jotka tukevat käytännön muusikkouden kehittymistä. Opetuksessa on rytmikkapainotus.

Musiikin perusteita opiskellaan sekä perusopinnoissa että syventävissä opinnoissa. Opiskelu aloitetaan neljännelle luokalle siirryttäessä eli noin 10-vuotiaana. Opiskelu on tasolta toiselle etenevää ja neljä ensimmäistä opintokokonaisuutta (Musiikin perusteet 1-4) suoritetaan peräkkäisinä vuosina. Nämä neljä opintokokonaisuutta muodostavat laajan oppimäärän perusopintoihin kuuluvat musiikin perusteiden opinnot. Yksi opintokokonaisuus on yhden lukuvuoden mittainen ja tuntiaika vaihtelee kurssikohtaisesti.

Musiikin perusteet 5 -opintokokonaisuuden oppilas voi valita perusopinnoissa vapaasti valittaviin opintoihin kuuluvaksi. Näihin opintoihin on musiikin perusteissa tarjolla myös muita kursseja, kuten rytmikkaa ja sovitusta. Jos vapaasti valittavat opinnot täyttyvät perusopinnoissa muista kuin musiikin perusteiden kursseista, ensimmäinen syventävien opintojen musiikin perusteiden opintokokonaisuus on Musiikin perusteet 5. Se, kuinka monta musiikin perusteiden opintokokonaisuutta oppilas suorittaa syventävissä opinnoissaan riippuu opintolinjasta.

Syventävissä opinnoissa ammattiin tähtäävien oppilaiden taitojen kehittämisestä huolehditaan tarjoamalla sopivia opintokokonaisuuksia. Tarvittaessa oppilaalle annetaan yksilöllistä ohjausta. Joitain osa-alueita on mahdollista suorittaa itsenäisesti. Itsenäisesti tehtävät projektit sovitaan opettajan kanssa yhdessä ja suoritetaan ohjatusti. Tämä koskee myös syventävien opintojen lopputyötä, mikäli siihen yhdistyvät musiikin perusteiden aiheet.

Oppimateriaalina käytetään pääsääntöisesti opettajan jakamaa materiaalia. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden omaa soitto-ohjelmistoa.

Yleiset tavoitteet

Musiikin perusteiden opiskelun yleisinä tavoitteina on

- Pitkäjänteyden, tavoitteellisuuden ja omatoimisen työskentelyn oppiminen
- Rakentavien vuorovaikutustaitojen kehittäminen ryhmässä musisoidessa

- Yleismuusikkouden kehittäminen
- Musisointi osana soivaa kokonaisuutta
  - o yksi- ja moniäänisesti
  - o soittaen ja laulaen
  - o solistina ja ryhmän jäsenenä
- Kuuntelutaidon kehittyminen ja oman musisoinnin kuuntelu
- Sujuvan nuotinluku- ja kirjoitustaidon kehittäminen
- Tutustuminen länsimaiseen taidemusiikkikulttuuriin ja sen historiaan sekä muihin musiikkikulttuureihin
- Länsimaisen taidemusiikin keskeisimpien käsitteiden hallinta
- Opiskeltavan musiikin muotoutumisen perusteiden tarkasteleminen eri näkökulmista teoriassa ja käytännössä
- Kiinnostuksen herättäminen musiikillisiin ilmiöihin sekä oman musiikin tekemiseen (improvisointi, säveltäminen)
- Harjaantuminen musiikillisen ilmaisussa, kokemukset musisoinnin elämyksellisyydestä ja kokonaisvaltaisuudesta
- Oppilaiden omien instrumenttien hyödyntäminen mahdollisuuksien mukaan erilaisissa tehtävissä ja projekteissa
- Monitaiteellisiin työtapoihin tutustuminen

Musiikin perusteiden opintokokonaisuuksien sisältökuvaukset

MUSIIKIN PERUSTEET 1

Tutustutaan seuraavaan peruskäsitteistöön: sävelten nimet ja oktaavialat, g- ja f–avain, sävellajit, intervallit, duuri- ja mollisoinnut, nuottien ja taukojen aika-arvot sekä tasa- ja kolmijakoiset tahtilajit. Harjoitellaan nuoteista lukemista ja kuulonvaraista musiikin hahmottamista. Tehdään säestyksiä kappaleisiin. Opiskellaan musiikkitermeistä yleisimpiä tempo- ja dynamiikkamerkintöjä. Rytmikassa vahvistetaan perussykkeen tasaisuutta ja opetellaan sykkeeseen tukeutumista.

MUSIIKIN PERUSTEET 2

Vahvistetaan nuotinlukua ja kirjoittamista g- ja f-avaimella sekä tutustutaan c-avaimen käyttöön. Opetellaan erilaisia molleja ja duuriasteikkoisia intervaleja. Harjoitellaan transponoimaan kasvavan sävellajivalikoiman myötä. Opiskellaan erilaisten kolmisointujen laadut. Opitaan soinnuttamista ja säestyksen laatimista pääsoinnuin. Harjaannutaan edelleen hahmottamaan musiikkia kuulonvaraisesti niin rytmin, melodian kuin harmoniankin osalta. Rytmikassa keskitytään kehon koordinaation harjoittamiseen. Opiskellaan lisää musiikkitermejä sekä tutustutaan eri soittimiin ja orkesterityyppeihin.

MUSIIKIN PERUSTEET 3

Sävellaji- ja asteikkotuntemusta kasvatetaan seitsemään etumerkkiin ja tutustutaan pentatoniseen asteikkoon. Intervalleista opetellaan kaikki laadut. Harjoitellaan sointuasteiden käyttöä ja soinnutetaan kappaleita pääsoinnuin. Harjaannutaan edelleen hahmottamaan tonaalista musiikkia kuulonvaraisesti niin rytmin, melodian kuin harmoniainkin osalta. Musiikkitermien opiskelu jatkuu aiemmista vuosista käytännönläheisesti. Rytmikassa keskitytään kehon eri puolten itsenäisyyteen ja harjoitellaan yksinkertaisia poikkeusjakoja. Tutustutaan barokin ja klassismin tyyliin sekä lauluääniin.

MUSIIKIN PERUSTEET 4

Intervallien tuntemusta varmistetaan edellisistä vuosista ja opetellaan oktaavia laajempia intervalleja. Tutustutaan itämaiseen molliin ja käytetään aiemmin opittuja asteikkoja ja sävellajeja erilaisissa tehtävissä. Opetellaan kolmisointujen käännöksiä sekä perusmuotoinen septimisointu. Soinnutetaan ja analysoidaan kappaleita sekä aste- että reaalisointumerkinnällä. Musiikin hahmottamisen taitoa syvennetään vaativammalla ohjelmistolla laulamisen, kuuntelun, rytmikan ja harmonian alueilla. Terminologian ymmärrystä ja käyttöä harjaannutetaan. Tutustutaan suomalaiseen musiikkiin sekä romantiikan ajan musiikkityyliin.

MUSIIKIN PERUSTEET 5

Intervallien tuntemusta laajennetaan kahteen oktaaviin asti ja tunnistetaan kuulonvaraisesti myös oktaavia laajempia intervalleja. Tutustutaan kokosävelasteikkoon sekä kromaattiseen asteikkoon aiemmin opittujen asteikkojen ja sävellajien lisäksi. Harjoitellaan neliäänisen sointujakson analysointia. Soinnutetaan ja analysoidaan kappaleita sekä aste- että reaalisointumerkinnällä. Keskeisimpiin kadensseihin tutustutaan monipuolisesti. Musiikin hahmottamisen taitoa syvennetään vaativammalla ohjelmistolla laulamisen, kuuntelun, rytmikan ja harmonian alueilla. Tutustutaan 1900-luvun musiikkityyleihin ja sävellystapoihin.

MUSIIKIN PERUSTEET 6

Tutustutaan moodeihin ja kerrataan aiemmin opitut asteikot ja sävellajit. Opetellaan nelisoinnut käänöksineen ja varmistetaan neliäänisen sointujakson analysointia monipuolisesti. Sointujen käänöksissä pyritään varmuuteen niin laulaen kuin kuulonvaraisesti tunnistuen. Opitaan luokittelemaan ja tunnistamaan hajasäveliä ja lopukkeita. Tehdään harmonia-, soinnutus- ja äänenkuljetusharjoituksia monipuolisesti lähinnä kääntämättömillä kantasoinnuilla. Käytössä on kenraalibassomerkinnot, astemerkinnot ja reaalisoinnut. Laajennetaan edelleen rytmin ja melodian hahmottamista. Rytmieissä erityisesti poikkeusjaot ja yksinkertaiset polyrytmit ovat tarkkailussa. Melodioissa pääpaino on tonaalisten melodioiden hallinnassa ja kaksiaäänisen melodian kuuntelussa. Musiikkitiedossa keskitytään musiikin varhaisvaiheisiin Antiikin kreikasta renessanssiin.

MUSIIKIN PERUSTEET 7

Sointuanalyysissä opetellaan välidominantti ja modulaatio sekä yleisimmät muunnosoinnut. Harmonia-, soinnutus- ja äänenkuljetusharjoituksia tehdään edellistä kurssia runsaammalla sointuvalikoimalla. Mukana on tehtävästä riippuen kolmisointujen ja nelisointujen käännökset sekä välidominantit. Tehtäviä tehdään eri sävellajeissa niin soittaen, kuunnellen, kirjoittaen kuin laulaenkin. Laajennetaan edelleen rytmin ja melodian hahmottamista. Rytmeissä pääpaino on poikkeusjaoissa ja vaihtuvissa tahtilajeissa. Melodioissa keskitytään harmoniaan pohjaaviin muunnosäveliin. Aiemmin opittujen musiikkityylien muotorakenteiden tuntemusta syvennetään.

Syventävien opintojen lopputyö

Oppilas voi halutessaan sisällyttää musiikin perusteiden aiheita lopputyöhönsä omien kiinnostuksenkohteidensa mukaan. Oppilaalle annetaan tarvittaessa yksilöllistä ohjausta työnsä tekemiseen lopputyösuunnitelmasta riippuen. Vapaasti valittaviin opintoihin lukeutuvat musiikin perusteiden kurssit voivat olla osa oppilaan lopputyötä.

Vapaasti valittavat opinnot

Vapaasti valittavia opintoja järjestetään sekä perusopintojen että syventävien opintojen oppilaille. Syventäviä opintoja suorittavien oppilaiden vapaavalintaisten opintojen kurssit ovat perusopintojen kursseja laajempia ja vaatavuustasoltaan haastavampia. Kurssivalikoima vaihtelee eri vuosina oppilaiden kiinnostuksen ja oppilaitoksen resurssien mukaan. Kurssien kesto ja oppituntien kesto vaihtelevat sisällön mukaan. Oppilaat pääsevät vaikuttamaan kurssisisältöihin ja tavoitteet sovitaan oppilaiden kanssa yhdessä. Opetusta voi myös eriyttää yhden kurssin sisällä. Kursseja järjestetään esimerkiksi rytmikasta, sovittamisesta, musiikkikulttureista ja musiikkiteknologiasta.

Opintokokonaisuuden suorittaminen ja arviointi

Oppilaan taitojen arviointi perustuu tuntityöskentelyn lisäksi portfolioarviointiin. Portfolio on kokoelma tunneilla itsenäisesti suoritettavia tehtäviä. Suorituksia tehdään koko lukuvuoden ajan aina silloin, kun uusi opiskeltava asia on tunneilla opeteltu. Säännöllinen osallistuminen opetukseen on erittäin tärkeää.

Oppilas saa palautetta opettajaltaan säännöllisesti opiskelun aikana. Palautteella pyritään kannustavasti ohjaamaan oppilaan työskentelyä. Palautteen myötä oppilas oppii arvioimaan omaa työskentelyään ja edistymistään. Arvioinnissa huomioidaan oppilaan osaaminen, edistyminen ja työskentelyn aktiivisuus. Oma musiikin perusteiden opettaja arvioi, ovatko oppilaan taidot riittävällä tasolla seuraavaan opintokokonaisuuteen siirtymiseen.